

מס. נושא : 13.085

"משפחתי וארץ ישראל"*

מטרות:

1. לתת לחניך הזדמנות להכיר את הסיפור המשפחתי שלו, הקשור בנדודים בין ארצות שונות ובעלייה לארץ ישראל.
2. להביא את החניך להבנת משמעות הבחירה (או הכורח) של הוריו (או של הדורות הקודמים) לעלות לארץ ישראל, או להגר לארץ אחרת, ואת השלכותיה של בחירה זו על חייו שלו.
3. לאפשר לחניך להפנים את חווית הנדודים של העם היהודי בדורות האחרונים ולהתמודד עמה.

אובייקטיב יצר: מתאים במיוחד לקבוצה חברתית במועדון במתנ"ס, או בתנועת נוער, אך גם בשיעור חברה. הכוונה לגילאי 12-18.

חומרים: שאלון ומפת העולם, מפת העולם מוגדלת, כלי כתיבה בצבעים שונים.

pen הפעלה: 120 דקות

מחקר הפעלה:

שלב א':

מספר ימים קודם להפעלה, החניכים מקבלים שאלון ומפה, ומתבקשים למלא אותם בבית, בעזרת בני משפחתם:

א. המפה: החניך יסמן על המפה את מסלולי התנועה של בני משפחתו, מארץ המוצא אל ארץ היעד (כולל: הורים, סבים וסבתות, הורים של סבים וסבתות, דודים דודים של ההורים וכו'). החניך מתבקש לרשום על כל קו, את הפרטים הבאים: שנת התנועה, האנשים שהשתתפו בתנועה, וכן את הגורם המרכזי לתנועה זו. רצוי להשתמש בצבעים שונים לסימון המסלולים השונים.

ב. השאלון: מטרתו לאפשר לחניך לדלות מידע רב ומעמיק ככל האפשר אודות נדודי משפחתו. יש לחזור על כל השאלות עבור כל דור בנפרד.

הערה: רצוי לעודד את החניכים לנצל את המפגש עם הוריהם וסביהם, כדי לשוחח עימם ולשמוע יותר על חייהם, חוויותיהם, השקפותיהם, אורח חייהם וכו'.

* מתוך החוברת של המכונים הציוניים: "זיקתנו לארץ ישראל".

שלב ב':

החניכים יושבים בקבוצות קטנות (כ-15) משתתפים בכל קבוצה). כל חניך ניגש אל מפה גדולה של העולם התלויה בחדר (או מונחת במרכז המעגל) ומסמן עליה את מסלולי התנועה של בני משפחתו. תוך כדי כך הוא מספר על מהלכי ההגירה במשפחתו ומנסה להסבירם. המדריך רשאי למקד את הסיפור באירוע, בידוק או במקום מסויים, הכל לפי העניין.

רצוי שכל חניך ישרטט את הקווים שלו בצבע אחר. ניתן להכין מפה מקלקר ואפשר לצייר את הקווים, או למתוח חוטים צבעוניים בין הסיכות הממוקמות בארצות השונות. את המפה כדאי ורצוי לתלות בחדר ו/או לתת לחניכים למזכרת.

שלב ג':

הקבוצה בוחרת במספר סיפורים משפחתיים מתוך אלו שהושמעו ע"י החניכים, וממחיזה אותם. ההצגה תכלול לפחות את הפרקים הבאים:

א. המשפחה ערב העלייה לארץ - התהליכים, השיקולים וההתלבטויות שהביאו לקבלת ההחלטה לעלות.

ב. המשפחה בארץ עשר, עשרים שנה מאוחר יותר, כאשר אחד הקרובים מחו"ל בא לביקור.

במהלך הכנת ההצגה, על החניכים להתייחס לרקע החברתי והסביבתי של המשפחה בארץ המוצא, ולבנות כל דמות במשפחה מבחינת גיל, תעסוקה, לבוש, מגורים, צורת דיבור, השקפת עולם, יחס לארץ ישראל, תכונות מיוחדות וכו'.

שלב ד':

הקבוצות מתכנסות במליאה וכל קבוצה מציגה את הסיפור שלה. רצוי לדאוג לכך שכל קבוצה תציג משפחה מארץ אחרת ומרקע אחר, כדי לשקף את מגוון העולים לארץ ישראל.

נקודות לדיון:

- מהם הגורמים שמניעים יהודים לעלות לישראל? האם אלו הם גורמי דחייה בעיקרם (אנטישמיות, אפליה, מצוקה וכו') או גורמי משיכה (אידיאולוגיות ציוניות, אמונה דתית וכו')? האם יש גורמים עריפים על אחרים? האם ניתן להפריד ביניהם? האם ניתן לסמוך רק על אחר מהם, או שדרוש שילוב בין גורמי משיכה ודחייה כדי להגיע להחלטה לעלות?
- מהם הקשיים העומדים בפני אדם העולה לארץ? מהן ציפיותיו? האם מסוגל אדם שנולד בארץ אחרת, להפוך את ארץ ישראל למולדתו? כיצד?
- האם ארץ ישראל היא האפשרות היחידה העומדת בפני "היהודי הנודד"? האם היא האפשרות המועדפת? כיצד ניתן להפוך אותה לכזאת?
- האם זיקתו של העולה לארץ זהה לזו של מי שנולד בה? מהו הדמיון ומהו השוני?

5. כיצד מתייחסים ילידי הארץ לבני משפחתם (הוריהם, סביהם) שעלו לישראל? האם העובדה שהדורות הקודמים עלו לארץ יוצרת מחויבות? מה משמעותה של מחויבות זו?
6. ישראל היא ארץ עלייה. רבים מההורים ורוב הסבים והסבתות לא נולדו בארץ. מהן ההשלכות של תופעה זו על החברה בישראל? האם יש מקום לשמר את האיפיונים המיוחדים של ארץ המוצא, גם בקרב הדורות הבאים, שנולדים בישראל, או שרצוי להתעלם מהם וליצור כאן תרבות ישראלית מקומית מובהקת?
7. מהו הייחוס לבני משפחה שלא עלו לארץ? מהי מידת הקשר עמם? על איזה בסיס? מהן הציפיות מהם?

שאלון לבני המשפחה

1. מהם הגורמים שהביאו את בני המשפחה להגר מארץ אחת לארץ אחרת?
2. האם התפצלה המשפחה? אם כן, מדוע? מה היו התגובות לפיצול בני המשפחה בין הארצות השונות?
3. מי מבני המשפחה עלה לארץ? מתי? מה היו הסיבות והגורמים לכך? מדוע לארץ ישראל, דווקא?
4. האם עלו בני המשפחה לפני קום המדינה, או לאחר מכן? כיצד השפיעה עובדה זו על התייחסותם? על קליטתם?
5. כיצד הצטיירה ארץ ישראל בעיני בני המשפחה, לפני העלייה לארץ?
6. איך היה המפגש הראשוני עם ארץ ישראל? האם היו אכזבות? הפתעות?
7. האם יש במשפחה אנשים שעזבו את ישראל? אם כן - מתי עזבו? מדוע? כיצד נראית הארץ בעיניהם היום?
8. בעניין בני המשפחה המתגוררים בארץ - האם היה מעבר ממקום למקום בתוך הארץ? מה היו הסיבות לתנועה זו?
9. בעקבות השיחות עם בני המשפחה על ההגירה והעלייה לארץ, האם נראה לכם שארץ ישראל היא התחנה האחרונה? מתוך בחירה, או בלי-ברירה? מדוע?
10. נסו למצוא חפצים הקשורים לחוויה המשפחתית של ארץ ישראל, המבטאים את העליות והקליטות השונות בארץ (מקל הליכה... תרבוש... קמיע... מפת דרכים... בקבוק חול... תמונות).

מפת העולם:

החניך יסמן על המפה את מסלולי התנועה של בני משפחתו.

